
УДК 811.161.2'373.7:81'271.12

Ганна Бардукова

м. Донецьк

СПОСОБИ ПОРУШЕННЯ НОРМИ В УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕМИЦІ

У статті здійснено спробу створення класифікації способів порушення чинної в українській мові фраземної системної норми. Зокрема, диференційовано формальні, формально-семантичні, семантичні й функційні інноваційні фразеодевіації. Критично проаналізовано наявні в лінгвістиці типології фразеологічних видозмін.

***Ключові слова:** фраземіка, фразема, фраземна норма, фразеологічна норма, фразеологічна девіація, інноваційна фразеологічна девіація.*

Безпосередній зв'язок між мовою та громадсько-політичними й соціально-економічними зрушеннями в державі є беззаперечним. Активна соціодинаміка, як зауважують дослідники, закономірно породжує активну лінгводинаміку. Виявляється це передусім в оновленні мови, різною мірою інтенсивному на кожному з її рівнів, в оновленні мовної норми, передусім літературної як її загальноживаного взірця. Таких оновлювальних змін сьогодні активно зазнає фразеологічна підсистема української мови, або фраземіка. Фразеологічні інновації, якими рясніють тексти новітньої української художньої літератури й публіцистики, засвідчують порушення чинної та формування нової фраземної (системної / літературної) норми. Механізми творення девіацій¹ від чинних

---

¹ Девіацію у фраземіці розглядаємо як порушення її чинної системної, або **фраземної, норми**, фіксованої в академічних фразеографічних працях, зокрема «Фразеологічному словнику української мови» в 2-х томах (1993, 1999 рр.) і «Словнику фразеологізмів української мови» (2003, 2008 рр.). Виявом девіації є **фразеологічні інновації** та **фразеологічні помилки** — ресурс оновлення фраземіки й результат порушен-

стандартів і перспективи їх входження до системи мови, тобто нормативне й ненормативне функціонування фразеологізмів, в українському мовознавстві, як, за свідченням О.І. Молоткова, й у російському [7: 200], не дістали ще ґрунтовного вивчення. Про це свідчить хоча б те, що поняття норми у фразеології не висвітлено в академічній граматиці української мови за редакцією І.К. Білодіда. Тому дослідження, здійснювані в цьому напрямку сьогодні, затребувані передусім в україністиці. Зокрема, вироблення потребує комплексна класифікація способів творення фразеологізмів — текстових реалізацій наявних в українській мові фразем². Проблемі видозмін фразеологізмів присвятили свої праці Л.Г. Скрипник, В.А. Чабаненко, Є.А. Карпіловська, А.К. Мойсієнко, І.С. Гнатюк, Н.М. Неровня, Т.В. Цимбалюк, Т.П. Свердан, Л.М. Пашинська, Ж.В. Колоїз, Л.Ф. Щербачук, О.Г. Важеніна, Л.І. Пац (на матеріалі української мови); О.І. Молотков, В.М. Мокієнко, А.М. Мелерович, Г.І. Аліомарова (на матеріалі російської мови); Ю.М. Дільна (на матеріалі польської мови); З.І. Гілецька (на матеріалі словацької мови); Н.С. Хороз (на матеріалі хорватської мови); О.В. Кунін (на матеріалі англійської мови) та ін. Проте це складне теоретико-практичне питання й досі актуальне. Насамперед тому, що його вирішувано в аспекті формування нової норми в українській фразеології, а не дослідження засобів посилення інформативності та образності художнього й публіцистичного текстів. Крім того, оснований на свіжому фактичному матеріалі розгляд цієї проблеми уможливить аргументоване уточнення представлених сьогодні в лінгвістиці класифікацій видозмін з проекцією на фразеологізми загалом і суті, природи окремих фразеологічних явищ зокрема.

Метою пропонованої статті є укладання класифікації способів інноваційної девіації в українській фраземіці. Для досягнення поставленої мети слід вирішити кілька завдань: ретельно обстежити відхилення від системної норми у формі, семантиці та функціях фразем і встановити прийоми їх творення. Типологію девіацій-інновацій співвіднесено зі «Словником фразеологізмів української мови», оскільки в передмові саме цієї академічної фразеологічної праці ґрунтовно висвітлено проблему видозмінюваності фразеологічних одиниць.

Розвиток фраземіки української мови відбувається завдяки оживленню фразем — оновленню їхньої формальної і / або семантичної структури, а також функційних властивостей.

ня її закономірностей, денормалізації відповідно. Сукупність фразеологічних інновацій складає **фразеологічну** (текстову / мовленнєву) норму, описану діалектними й регіональними словниками, словниками жаргону й мови письменників. Вона являє собою джерельну базу для моделювання нової фраземної норми.

² **Фразема** — це системна абстрактна інваріантна — емічна — одиниця-конструкт, яка в мовній практиці реалізується в етичних одиницях, варіантах — **фразеологізмах**, або **фразеологічних одиницях**.

1. Способи формальної інноваційної фразеологічної девіації. Формальна інноваційна девіація — це не виявлені в семантиці й функціях видозміни формальної структури фразем, які, однак, торкаються змісту системних фразеологічних одиниць, тобто граматичних і лексичних значень їх складників як мотиваторів фраземної семантики. Вплив на зміст фраземи, приміром, виявляється в його спрощенні, у виявленні в інший спосіб поняття тощо. Традиційно явище формальної інноваційної девіації вчені визначають як фразеологічну варіацію й залежно від характеру формально-структурних змін диференціюють її типи — завжди різні як кількісно, так і якісно в класифікаціях дослідників. Так, Л.Г. Скрипник розрізняла 1) *лексичні*, 2) *граматичні, або формальні*, та 3) *лексико-граматичні, або комбіновані*, варіанти фразеологізмів. До граматичних, або формальних, фразеоваріантів дослідниця зараховувала фонетичні, морфологічні, словотвірні й синтаксичні [9: 5; 10: 12]. Останні поставали в результаті варіювання порядку компонентів, їх кількості (фактично йшлося про компонентну факультативність фразеологізму), а також синтаксичних зв'язків між ними. Сумнівним видається вживання термінів *формальний фразеоваріант* і *граматичний фразеоваріант* як синонімів: і лексичні, і граматичні, і комбіновані фразеоваріанти є формальними, бо вони не зачіпають семантики фразеологізму. Крім того, якщо строго дотримуватися прийнятого в україністиці змісту терміна *фразеологічний варіант* як результату суто формально-структурних змін, доречніше змістово надлишковий, логічно зайвий прикметник «формальний» не вживати з метою уникнення плеоназму. Факт фонетичного паралелізму як чинник появи граматичних варіантів природно також викликає сумнів.

Н.М. Неровня пропонує всі фразеологічні варіанти поділити на 1) *компонентні*, що виникають унаслідок заміни слів-компонентів або змін у їхньому вираженні, 2) *структурні*, які різняться кількістю й порядком компонентів, а також синтаксичними зв'язками між ними, і 3) *комбіновані*. До компонентних дослідниця зараховує *фонетичні, акцентологічні, морфологічні й лексичні* фразеоваріанти; до структурних — *позиційні, синтаксичні та квантитативні (елітовані й розширені)* [8: 68—69]. Аналізуючи явище розширення компонентного складу фразеологізмів, або комплемент, Н.М. Неровня, однак, зауважує, що введення нових слів часом зумовлює появу додаткових відтінків у значенні фразеологічної одиниці, сприяє зміні її емоційно-експресивних параметрів [8: 108]. Такі розширені фразеологізми, отже, не можна розглядати як варіанти — одиниці, еквівалентні за значенням і функціями. Типологію можливих фразеоваріантів запропонували й укладачі «Словника фразеологізмів української мови». У передмові до цієї академічної фразеографічної праці вони диференціювали 1) *формальні*, 2) *фонетичні*, 3) *морфологічні* й 4) *лексичні* фразеологічні варіанти [12: 6]. Аналіз наведених в Словнику прикладів формальних варіантів фразеологізму вкотре переконує в необґрунтованості вживання цих термінів як однопорядкових: останні три терміни є

гіпонімами відносно гіпероніма *формальні*. Отже, відсутність в сучасній лінгвістиці одностайного погляду на фразеоваріантність є очевидною.

На основі дібраного з творів новітньої української художньої літератури й публіцистики фактичного матеріалу з урахуванням накопиченого в україністиці і взагалі в славістиці досвіду створення типології фразеоваріантів пропонуємо виділяти такі типи — в термінах апарату нашого дослідження — формальних інноваційних фразеодевіацій: 1) фонетичні, 2) лексичні, 3) граматичні (морфологічні й синтаксичні), 4) контаміновані, 5) поширені, 6) редуковані, 7) мішані.

Фонетичні фразеоінновації — це зміни в звуковому складі компонентів фразеологізмів, наприклад: **МІЖ СЦІЛЛОЮ ТА ХАРІБДОЮ**. Під обопільною нищівною загрозою. *Староста щодня пропливав між Сциллою та Харибдою — туди й сюди по десять разів на день* (Ю. Андрухович). Як нормативний, вихідний фразеологізм з тим самим значенням в академічних словниках кодифіковано — **МІЖ (пóміж) СЦІЛЛОЮ ТА (і) ХАРІБДОЮ** [12: 704].

Лексичні інноваційні фразеодевіації — це заміна одного чи кількох традиційних компонентів фразеологізму словами вільного вжитку, абсолютно еквівалентними семантично й стилістично. Замінювані компоненти при цьому перебувають у тісних стилістичних і системних змістових зв'язках (передусім синонімічних і тематичної спорідненості), пор.: **ОБТРУСИТИ ПОРОХ ЗІ СТПІП СВОЇХ**. Ніколи не повертатися, не з'являтися в колись покинутому місці, забути про нього (Г.Б.). *Я вийшов з тієї в'язниці [школи] на волю влітку 1977 року і — як це називається? — обтрусив порох зі стпип своїх. Тобто я жодного разу більше не переступив тих порогів* (Ю. Андрухович). Лексичної інноваційної девіації зазнав біблійний ептонім **ОБТРУСИТИ ПОРОХ З НІГ СВОЇХ (ОТЯСТІ ПРАХ ОТ НОГ СВОЇХ)**, який означає рішучий і безповоротний розрив з чимось або з кимось [6: 196—197].

Грамматичні фразеологічні девіації-інновації поділяємо на морфологічні й синтаксичні. Морфологічні, зокрема морфемні й словотвірні, — це зміни в морфемах компонентів, що виникають унаслідок заміни префіксів, суфіксів³, флексій, як-от: **ДІРКА ОД БУБЛИЧКА**. Абсолютно нічого. *А Ви йому [чоловікові] — дірку од бубличка!* (М. Матіос). Зміну форми на зменшено-пестливу «бубличок» за участі суфікса **-ок-** має компонент **БУБЛИК** нормативного фразеологізму **ДІРКА З (ВІД) БУБЛИКА** з тим самим значенням [12: 206]. Зауважимо, що видові форми дієслова не вважаємо формальними інноваційними девіаціями: це, за О.І. Молотковим, вияв зв'язків фразеологізму зі словами в реченні, закріплений за одним його компонентом [7: 24]. Синтаксичні іннова-

³ Прикметно, що одиниці, постали внаслідок взаємодії компонентів, які різняться словотвірними — зменшено-пестливими або збільшено-згрубілими — елементами, укладачі «Словника фразеологізмів української мови» дефінують як лексичні деривати фразеологізмів [12: 9].

ційні фразеодевіації — це інверсія компонентів, які характеризуються усталеною, застиглою послідовністю⁴, а також суттєва видозміна синтаксичної структури фразеологізму, супроводжувана зміною його синтаксичної ролі в реченні. Приміром, фразеологізм **МАЙСТЕР (мастак) НА ВСІ РУКИ** в значенні «людина, яка все вміє робити, вправна, тямуша у будь-якій справі» [12: 364] нормативно виконує в реченні синтаксичну роль присудка. Його вживання у функції означення зумовлює інше графічне оформлення й значну, але при цьому не позначувану на семантиці перебудову синтаксичної структури, пор.: **НА-ВСІ-РУКИ-МАЙСТЕР**. Вправний, умілий (Г. Б.). *Тобі це [військова частина], безумовно, подобається — як і цей добряга-прапорщик, який тебе сюди довів, щира українська душа з велетенськими граблями на-всі-руки-майстра, прапорщик Кочержук (Ю. Андрухович).*

Контамінацію, поширення й усічення компонентів в україністиці традиційно кваліфіковано як структурно-семантичні зміни фразеологізмів. Проте дібраний з творів української новітньої художньої літератури й публіцистики фактичний матеріал дає підстави розглядати їх і як суто формальні фразеологічні перетворення.

Контаміновані інноваційні фразеодевіації виникають унаслідок поєднання в одному вислові двох чи кількох фразеологізмів, які неодмінно характеризуються семантичною й формальною подібністю, як-от: **КІНЬ СВИНІ НЕ ТОВАРИШ**. Про надто різні речі, явища, людей (Г. Б.). [Віра (до Стаса):] — *Я вже не працюю на телебаченні, — почала пояснювати Віра. — Те, що крутять зараз, — звичайні повтори. Але я спробую вам допомогти. Напишіть кілька нарисів, мені треба бачити, що ви вмієте. Адже журналістика — не література. — ...а кінь свині не товариш... — додав Стас і звівся з крісла (Ірен Роздобудько).* Новотворений фразеологізм є результатом злиття частин двох фразеологічних одиниць, еквівалентних за формою та значенням — **ГУСЬ СВИНІ НЕ ТОВАРИШ** і **КІНЬ ВОЛОВА НЕ ТОВАРИШ (не рівня, не пара)** [11: 47]. Отже, контамінація, яка не зачіпає семантики фразеологічної одиниці, — це формальна зміна. Принагідно зауважимо, що контаміновані одиниці в потрактуванні О. І. Молоткова постають як неправильне вживання фразеологізму через брак мовної компетенції [7: 200], тобто як фразеологічні девіації-помилки, а не девіації-інновації.

Формальні інноваційні фразеодевіації виникають і внаслідок поширення компонентного складу нормативного фразеологізму, пор.: **СКЛАСТИ ІСПИТ НА «ВІДМІННО»**. Підтвердити на практиці свої найкращі якості, властивості і т. ін. *Одного разу, коли вони [з Лілі] сиділи в кав'ярні, до Вовика [перевдягненого на жінку] почав залицятись якийсь доволі симпатичний чоловік. — Ну от, — задоволено посміхнулася Лілі, —*

⁴ Автори «Словника фразеологізмів української мови» визначають як лексичні деривати фразеологізми, що виникли внаслідок заміни звичайного порядку, як правило, однорідних слів-компонентів [12: 9].

ти склав іспит на «відмінно». Навіть став кращий за мене — я ревную!.. (Грен Роздобудько). Фразеологізм **ВИТРИМАТИ (скла́сти) ІСПИТ** [12: 89] зазнає додавання компонента, який жодним чином не впливає на його значення. Це спричинено зв'язком з певною комунікативною ситуацією, яка й потребує доповнення нормативної схеми фразеологічної одиниці. Те, що не будь-яке поширення є обґрунтованим, тобто семантично релевантним, помітила й Ю.М. Дільна, досліджуючи функції доданих компонентів фразеологізму на матеріалі польської молодіжної прози [4: 180].

Редукція як спосіб творення формальних фразеологічних інновацій полягає в усиченні окремих нефакультативних компонентів нормативного фразеологізму⁵, наприклад: **О́ЧИ ВИЛА́ЗЯТЬ**. Хтось надмірно натукується, через силу робить що-небудь, надривається і т. ін.; дуже важко комусь. [Василина:] — *І я тяжко Андрія носила, а твоя мама-небіжка дуже мене жалувала?! Та мені очі вилазили коло того дурного сапаня, дитина вже просилася на світ Божий, а мама казали: «Гай, ще сапаємо два рядочки, та й буде. Все'єдно сапаєш не так, як треба. — А як треба, неню? — питала. А вона: — Не знаю, як, але не так, як треба» (М. Матіос). Опущення передбачених фраземною нормою як обов'язкових компонентів **З ЛЮ́БА** фразеологізму **[АЖ] О́ЧИ З ЛЮ́БА (з голови) ВИЛА́ЗЯТЬ (лізуть)** [12: 473] є синхронно-діахронним, скоріше відтворюваним, ніж створюваним, отже, автоматичним і зрозумілим поза контекстом.*

Мішані формальні фразеологічні інновації — це в різний спосіб комбіновані фонетичні, лексичні, граматичні, контамінаційні, поширювальні та редукційні зміни компонентів фразеологічних одиниць.

2. Способи формально-семантичної інноваційної фразеологічної девіації. Видозміни, які заторкують як формальну, так і семантичну структуру фразеологізму, кваліфікуємо як формально-семантичну інноваційну фразеологічну девіацію. Більш-менш послідовно такі перетворення у вітчизняній лінгвістиці вчені означають як структурно-семантичну трансформацію й розрізняють кілька її видів, серед них найбільш стабільні: 1) субституція, 2) поширення, 3) еліпсис, 4) контамінація, 5) комбінована трансформація. До цих самих способів, за нашими спостереженнями, вдаються й сучасні українські письменники та публіцисти для творення формально-семантичних фразеологічних інновацій. Але до вже названих слід додати 6) морфологічну девіацію, яка полягає в супроводжуваних набуттям додаткової семантики префіксації⁶

⁵ Усичення багатокомпонентного фразеологізму без змін його семантики автори «Словника фразеологізмів української мови» розглядають як лексико-дериваційні зміни [12: 9].

⁶ Автори «Словника фразеологізмів української мови» семантично релевантну префіксацію дієслівного компонента фразеологізму тлумачать як семантико-дериваційну видозміну, а одиниці, що виникли в її наслідок, — як семантичні деривати [12: 8–9].

або суфіксації дієслівного компонента фразеологізму, пор.: **МАЇЦНУТИ ПОГЛЯДОМ**. Мимохідь, не виявляючи великого інтересу, подивитися на кого-небудь (Г. Б.). *Але ці [міські] дівчата для нього [Шурки Кукси] ніби й чужі, до них інтерес виявляв хіба позірний: отак маїцнув поглядом, та й усе; його більше хвилювали дівчата околичні, тобто простіші й не такі церемонні* (В. Шевчук). Порушення системної норми щодо вживаної в значенні «пильно, уважно, з неприхованим інтересом оглядати кого-, що-небудь» фраземи **ОБМАЇЦУВАТИ (маїцати) / ОБМАЇЦАТИ (помаїцати) ОЧІМА (поглядом, зором і. т. ін.)** [12: 453] виявляється в творенні від компонента-дієслова **маїцати** за допомогою суфікса однократної дії **—ну—** нового слова й у супровідному удокладненні семантики всієї одиниці.

3. Способи семантичної інноваційної фразеодевіації. Порушення суто значеннєвої нормативної фразеоструктури трактуємо як семантичну інноваційну девіацію фразеологізмів. Традиційно такі видозміни вчені означають як семантичну трансформацію (І.С. Гнатюк і ін.) або модифікацію (О.Г. Важеніна) фразеологічних одиниць і незмінно розрізняють принаймні два її види: 1) власне семантичну трансформацію, тобто набуття фразеологізмом цілком нового значення, і 2) подвійну актуалізацію — одночасну реалізацію значення фразеологічної одиниці й прямих лексичних значень усіх або кількох її компонентів. До цих способів семантичної інноваційної фразеодевіації слід додати, як у тому переконує попередній аналіз дібраних з творів сучасних українських письменників і публіцистів фразеологічних інновацій, 3) універсалізацію семантики внаслідок формування у фразеологізмів нових сполученнєвих зв'язків. Так, фразеологізм **КРАЄМ (краєчком) ОКА** в значенні «непомітно для інших, крадькома» нормативно сполучається зі словами *г л я н у т и, п о з и р а т и* і под. [12: 309]. Це словникове значення він зберігає, якісно розширюючи свої синтагматичні зв'язки з контекстом, як-от: **КРАЄМ ОКА, зі сл. п р о н і к н у т и**. Непомітно для інших, крадькома. *Згідно з розповідями нечисленних підглядачів, котрим попри все вдалося хоч краєм ока туди [кабінет цензора] проникнути, її [Державну Таємницю] було вписано до тисячі товстелезних талмудів* (Ю. Андрухович).

4. Функційна інноваційна фразеодевіація. Функційна інноваційна девіація фразеологізмів — це зміна нормативних стилістичних характеристик сталих слівних комплексів. Вона зазвичай відбувається паралельно з формальною фразеодевіацією. Наприклад, вихідний фразеологізм зі значенням «дуже сміятися» **ВМИРАТИ (помирати) / ВМЕРТИ (померти) ЗО СМІХУ** [12: 119], зазнавши субституції обох компонентів, не змінює свого значення, а набуває нового емоційно-експресивного забарвлення: **ПОЗДИХАТИ ВІД РЖАЧКИ⁷, вульг.,**

⁷ Пор.: **ЗДИХАТИ** — вульг. Помирати (про людину) [2: 462] та **ІРЖАТИ** — зневажл. Голосно, нестримно сміятися, реготатися [2: 513].

зневажл. Дуже сміятися. *Одного разу ми [Ю. Андрухович і батько] ледь не поздихали від ржачки: йому [батькові] приснилося, що ми ходимо якимось лісопарком, і він, вказуючи на черговий екземпляр, повідомляє мені, що то дуб канцелярський (Ю. Андрухович).* Зауважимо принагідно, що Л.Г. Скрипник вважала слухним підхід, за якого подібні зміни розглядалися як формальні, варіантні, а їх результати — одиниці зі спільним змістом, але різними стилістичними характеристиками — як лексичні варіанти [9: 6]. Щоправда, дослідниця зауважувала, що в таких випадках при стилістично забарвлених компонентах слід наводити обмежувальну ремарку. У словацькій мовознавчій традиції такі одиниці розглянуто як стилістичні варіанти [3: 135].

Функційна інноваційна фразеологія також може відбуватися разом із зміною семантики фразеологізмів, пор.: **КОЛІСКА КАПІТАЛІЗМУ**, ірон. Вбиральня. *Коли носика було припудрено, а советські парфуми розповсюдили по цій колосці капіталізму свій патріотичний дух, до вбиральні ввійшла сама Коко Шанель (Ірен Роздобудько).*

5. Висновки та перспективи. Розроблення проблеми норми неунікно ставить питання способів порушення чинних і формування нових стандартів в українській фраземіці. Пропонована класифікація інноваційних фразеологізмів — перший крок у його вирішенні. Вона являє собою уточнення вже створених типологій фразеологічних видозмін, ґрунтоване на аналізі фразеологічних у сучасних художніх і публіцистичних текстах. Зокрема виявлено, що контамінація, поширення та усічення компонентної структури фразеологізму зумовлюють появу, крім формально-семантичних, і суто формальних інноваційних фразеологізмів. Морфологічні зміни компонентів, навпаки, спричиняють і формально-семантичні девіації фразеологічних одиниць. Також з'ясовано, що причиною виникнення семантичних фразеологізмів є розширення мережі синтагматичних зв'язків фразеологізму з контекстом. Безперечно, представлену типологію не можна вважати вичерпною, такою, що охоплює всі можливі вияви відхилень від чинної фраземної норми. Подальше критичне та вдумливе обстеження новітніх українських художніх і публіцистичних текстів відкриває перспективи її удокладнення й ширше — узагальнення тенденцій оновлення української фраземіки, успішної кодифікації фразеологічних інновацій, вибраних з ряду конкурентних, тобто вироблення нових літературних зразків для всіх сфер мовної діяльності сучасного українського суспільства.

1. *Важенина О. Г.* До проблеми розмежування фразеологічних трансформацій, модифікацій та варіацій / Олена Григорівна Важенина // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. — Донецьк : ДонУ, 2000. — Вип. 6. — С. 310—313.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [укл. і гол. ред. В.Т. Бусел]. — К. ; Ірпін'я : ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
3. *Гілецька З.* Словацькі фразеологічні одиниці та їх реалізація у тексті / Зоряна Гілецька // Проблеми слав'янознавства : зб. наук. праць. — Л. : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2004. — Вип. 54. — С. 128—136.

4. Дільна Ю. Фразеологічні модифікації з додаванням компонентів — функції в польській молодіжній прозі / Юлія Дільна // Проблеми слав'янознавства : зб. наук. праць. — Л. : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2009. — Вип. 58. — С. 176—183.
5. Карпіловська Є. Інновації в сучасній українській мові: чинники появи та тенденції усталення / Євгенія Карпіловська // Rocznik Slawistyczny. — Wrocław, 2009. — Т. LVIII. — S. 47—66.
6. Коваль А.П. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові / Алла Петрівна Коваль. — К. : Либідь, 2001. — 312 с.
7. Молотков А.И. Основы фразеологии русского языка / Александр Иванович Молотков ; ответств. ред. Ф.П. Филин. — Л. : Наука, Ленинградское отделение, 1977. — 283 с.
8. Неровня Н.Н. Вариантность и синонимия в украинской фразеологии : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 «Языки народов СССР (украинский язык)» / Надежда Никитична Неровня. — К., 1990. — 160 с.
9. Скрипник Л.Г. Видозміни форми фразеологічних одиниць / Лариса Григорівна Скрипник // Мовознавство. — 1969. — № 4. — С. 3—13.
10. Скрипник Л.Г. Видозміни форми фразеологічних одиниць / Лариса Григорівна Скрипник // Мовознавство. — 1969. — № 6. — С. 12—19.
11. Олійник І.С. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник / Іван Степанович Олійник, Михайло Михайлович Сидоренко. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К. : Рад. школа, 1978. — 447 с.
12. Словник фразеологізмів української мови / [Уклад. : В.М. Білоноженко та ін.]. — К. : Наук. думка, 2008. — 1104 с.

Стаття надійшла 01.11.2012

Hanna Bardukova

Donetsk

THE METHODS OF STANDARD BREACH IN UKRAINIAN PHRASEMICS

The attempt to create the classification of methods of active phrasemic system norm breach in the Ukrainian language has been realized in the article. Namely the formal, formal and semantic, semantic and functional innovative phraseological deviations have been differentiated. The typologies of phraseological modifications existing in Linguistics have been analysed critically.

Key words: phrasemics, phraseme, phrasemic standard, phraseological standard, phraseological deviation, innovative phraseological deviation.